

11. Young, J. E. (1998). Young Schema Questionnaire Short Form. – New York : Cognitive Therapy Center.

12. Young, J. E., Klosko, J.S. & Weishaar, M.E. (2003). Schema Therapy A Practitioner's guid. – New York : Guilford Press.

13. Young, J.E., & Brown, G. (2001). Young Schema Questionnaire: Special Edition. – New York : Schema Therapy Institute.

Suren Sardarzadeh. Psychological assessment of cognitive schemes in anxiety disorders. *This study intends to investigate the role of cognitive and emotional schemas in explaining anxiety disorders. Totally, 109 patients with various types of anxiety disorders referred to psychiatrists and psychologists (private and public institutions) in Tehran, Iran, were selected by random sampling. To evaluate the results of Young Schema Questionnaire, variance analysis and Tukey's test were used. The results showed a significant difference between disconnection-rejection area in panic disorder with or without agoraphobia or agoraphobia without or panic attacks and post-traumatic stress and social phobia, obsessive-compulsive disorder and generalized anxiety disorder as well as specific phobia. The difference is that in the case of panic disorder, disconnection-rejection area of the scheme is considered inefficient. Based on our findings on anxiety disorders in the areas of injury-rejection area, other-directedness and over-vigilance areas are considered as dysfunctional schemas of this group.*

Key words: anxiety disorders, "injury-rejection", "focus on others," "excessive vigilance", "Questionnaire Yang schemes."

Отримано: 25.12.2015 р.

УДК 159.99

О.О. Сидоренко

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

О.О. Сидоренко. Волонтерський рух у світі та в Україні. *У статті розглядається історичний шлях виникнення й формування волонтерства та волонтерського руху в світі та в Україні до сьогодення. Наведено приклади, як волонтерський рух виглядає в сучасному житті різних країн світу, розглянуто фактори впливу на його формування, вдосконалення та поширення на території певної держави, проведено порівняльну характеристику добродійності серед країн світу. При аналізі та порівнянні добродійності серед країн світу проведено аналіз ситуації в Україні, розглянуто, як виникав та розвивався волонтерський рух у нашій державі, як він виглядає сьогодні, та які можуть бути перспективи в найближчому майбутньому.*

Ключові слова: історія волонтерства, волонтер, волонтерство, волонтерський рух, благодійність, всесвітній індекс благодійності.

О.А. Сидоренко. Волонтерское движение в мире и в Украине. *В статье рассматривается исторический путь появления и формирования волонтерства и волонтерского движения в мире и в Украине до сегодняшнего дня. Приведены примеры, как волонтерское движение выглядит в современ-*

ной життя різних країн світу, розглянуті фактори впливу на його формування, удосконалення та поширення на території певної країни, проведено порівняльну характеристику благодійності серед країн світу. При аналізі та порівнянні благодійності серед країн світу проведено аналіз ситуації в Україні, розглянуто, як виникало та розвивалося волонтерське руху в нашій країні, як воно виглядає сьогодні, та які можуть бути перспективи в найближчому майбутньому.

Ключові слова: історія волонтерства, волонтер, волонтерство, волонтерське руху, благодійність, всесвітній індекс благодійності.

Постановка проблеми. Існує припущення, що волонтерство як суспільний рух виникло на Заході, а першими волонтерами були самаритяни, які почали надавати допомогу всім, хто їй потребував. Більш впевнено можна говорити про виникнення феномену волонтерства вже з середини XIX століття. 1859 рік вважається роком виникнення волонтерського руху в світі. Саме тоді Жан Анрі Дюнан, відомий французький письменник-журналіст, врятований наслідками кривавої битви при Сольферіно, запропонував створення Червоного Хреста – організації, яка б працювала на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу полоненим та пораненим. Принципами, сформульованими Анрі Дюнаном, керуються й досі волонтерські організації в усьому світі. Деякі дослідники виділяють XX століття як головну віху в розвитку волонтерського руху. У Європі після закінчення Першої світової війни з'явилися люди, готові надавати допомогу постраждалим у війні. Саме в цей час було створено перші волонтерські організації. На сьогодні засновано Координаційний комітет міжнародної волонтерської служби (Coordinating Committee for International Voluntary Service (CCIVS)) під егідою ЮНЕСКО зі штаб-квартирою в Парижі. В Україні існує давня традиція суспільної праці, взаємодопомоги, піклування про ближнього. Осіб, які працювали в цій сфері, називали громадськими діячами, альтруїстами, добродійцями, добровольцями тощо. Настали нові часи, і таких людей стали називати по-іншому – волонтери.

Вихідні передумови. Волонтерський рух – добродійна діяльність, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності (без зарплатної плати і просування по службі) заради добробуту та процвітання окремих спільнот і суспільства в цілому. Людину, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим, особам і соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером.

Слово "волонтер" походить від фр. *volontaire*, англ. *volunteer*, які є похідними від лат. *voluntarius*, що в дослівному перекладі означає "доброволець", "охочий".

Однією з форм соціальної активності, де людина може реалізувати себе як особистість, є волонтерська діяльність. Вона здійснюється в різних

сферах суспільного життя та може мати різні мотиви. Найчастіше в літературі описують альтруїстичне бажання допомогти іншим, але поряд із цим є потреба в спілкуванні, саморозвитку, набутті професійних знань та навичок, а наявність заохочення з боку організації також є вагомим стимулом для активної позиції людини у волонтерській діяльності [1, с. 350].

Мета статті. У статті викладено теоретичне дослідження, спрямоване на визначення особливостей волонтерського руху в світі та в Україні.

Виклад результатів дослідження. За даними Національного центру волонтерської роботи у Великій Британії, головним мотивом для участі у волонтерському русі вважають саму діяльність, яка інтегрує добровольців у суспільство, створюючи певну цілісність із ним (32% – потреба у відчутті єдності з людьми) [2, с. 13].

14 вересня 1990 року в Парижі на XI Всесвітній конференції Міжнародної асоціації добровільних зусиль було прийнято Загальну декларацію про волонтерську діяльність, згідно з якою вона (діяльність) розглядається як інструмент соціального, економічного, культурного, екологічного розвитку. Декларація підкреслює: волонтерство – це добровільний вибір, що відбиває особисті погляди й позиції; це активна участь громадянина в житті суспільства, що виражається зазвичай спільною діяльністю в межах різних асоціацій. Волонтерство сприяє поліпшенню якості життя, особистому процвітанню й поглибленню солідарності, реалізації основних потреб на шляху будівництва справедливого й мирного суспільства, більш збалансованому економічному й соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і професій. У Декларації проголошено низку головних принципів руху, зокрема, надання особистих або організованих послуг, а також принцип перетворення волонтерства на елемент особистого розвитку, набуття нових знань і навичок. Ця Декларація підтримує право кожної жінки, чоловіка та дитини на вільне об'єднання в спілки для волонтерської діяльності без будь-якої дискримінації через культурне та етнічне походження, незалежно від віросповідання, віку, статі, фізичного, соціального чи економічного становища. Усім людям у світі має бути гарантовано право на вільне витрачання свого часу, таланту й енергії на користь інших людей чи громади, якщо вони працюють індивідуально чи в колективі, не сподіваючись на фінансову винагороду [3].

Закон № 246-VIII від 5 березня 2015 року врегулює суспільні відносини, пов'язані з провадженням волонтерської діяльності в Україні. Основним завданням законопроекту є забезпечення ефективного регулювання правовідносин, що виникають у процесі провадження волонтерської діяльності в Україні, сприяння розвитку волонтерського руху в Україні, підвищення якості надання волонтерської допомоги [4].

За офіційною інформацією, закон визначає напрями волонтерської діяльності, уточнює терміни "волонтерська діяльність", "волонтер", знімає

обмеження для здійснення волонтерської діяльності організаціями та установами, уточнює права та обов'язки волонтерів й організацій та установ, які залучають до своєї діяльності волонтерів, пояснює особливості відшкодування витрат, пов'язаних з наданням волонтерської допомоги, та визначає інші зміни, які сприятимуть розвитку волонтерської діяльності. Законом також внесено зміни щодо добровільного страхування життя й здоров'я волонтерів на період надання волонтерської допомоги організаціями та установами, які залучають до своєї діяльності волонтерів.

Волонтерство визначається як активна участь людей у громадському житті країни, зокрема в соціальному житті громадських організацій та державних структур, що сприяє поліпшенню якості життя загалом, особистісному зростанню та поглибленню відчуття солідарності, реалізації основних людських потреб на шляху побудови більш справедливого суспільства, економічному й соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і нових професій та виражається зазвичай у спільній діяльності в межах різних асоціацій [5].

За даними соціологічного дослідження Інституту Геллапа, проведеного в 2008 році, 65% населення Землі бере участь у волонтерській діяльності, що засвідчує популярність волонтерства в світі. Волонтерству приписують економічне значення, бо праця волонтерів не оплачується, а виконують вони ту роботу, за яку штатним працівникам довелося б платити. Важливість волонтерства для суспільства зазначена у Всесвітній декларації добровільництва 2001 року і визначається такими функціями:

- пропаганда солідарності, гуманізму, справедливості на національному, глобальному рівнях;
- визначення проблем у різних сферах для їхнього розв'язання з урахуванням цільових потреб;
- орієнтація на популяризацію здорової сім'ї, нації;
- різнобічний розвиток людей шляхом отримання ними нових знань та навичок, розвиток творчого потенціалу;
- доповнення діяльності інших секторів із забезпечення суспільного добробуту [5].

Сьогодні в Сполучених Штатах у складі волонтерів майже 60% жінок, які присвячують цій діяльності в середньому 3,4 години на тиждень, і близько 50% чоловіків, які віддають волонтерській праці 3,6 години на тиждень. Канадці працюють волонтерами в середньому 191 годину на рік, що є еквівалентом 578000 робочих місць з повною зайнятістю.

В Ірландії волонтерів майже 33% дорослих, 19% дорослого населення Франції бере участь в акціях волонтерських організацій (з них 60% – регулярно), а це понад 20 годин на місяць. Кожен третій німець (22 млн. осіб) є волонтером і працює у волонтерських асоціаціях, проектах і гру-

пах взаємодопомоги понад 15 годин на місяць. У Південній Кореї майже чотири мільйони осіб щорічно присвячують волонтерству понад 451 млн. годин робочого часу, а вартість їхніх послуг перевищує 2 млрд. доларів США на рік. 26% японців мають досвід добровольця, з них 48% упевнені, що волонтерська праця дуже корисна для особистого й суспільного зростання. 72% волонтерів Ірландії вважають, що вони виконують те, що ніколи не може бути зроблено оплачуваними робітниками. Уряди понад 80 країн, зазначає Г. Крапівіна, активно сприяють розвиткові національних волонтерських рухів, створюють інфраструктуру для забезпечення їхнього розвитку на системному рівні. Волонтерський рух розвивається в світі з початку минулого століття. Наприкінці ХХ століття американський університет ім. Дж. Хопкінса провів дослідження в 22 країнах, яке показало, що загальна кількість часу праці волонтерів відповідає праці 10,5 млн. осіб протягом робочого дня. Лише в 36 країнах світу, за підрахунками того ж університету, нараховується понад 131,5 млн. осіб. Щороку волонтерству присвячують свій час понад 100 млн. осіб дорослого населення планети [6, с. 73].

Протягом 2015 року волонтерською діяльністю займалося 13% українців, як свідчить опитування фонду "Демократичні ініціативи" імені Ілька Кучеріва та соціологічної служби Центру Разумкова. Майже такий самий показник (10%) було зафіксовано в опитуванні 2012 року. Водночас щодня волонтерською діяльністю займається 4,9% опитаних, кілька разів на тиждень – 22,6% респондентів, кілька разів у місяць – 35,4%, кілька разів у квартал – 16,7%, кілька разів у рік – 20,3%. Також, за даними опитувань, волонтерством серед українців переважно займається молодь. Відмову від участі у волонтерській діяльності українці пояснюють відсутністю вільного часу (31%), необхідністю займатися власними справами (28%), відсутністю бажання (19,5%). Також 8,4% вказали, що не знають про волонтерські ініціативні групи та про те, де і як можна допомогти.

Об'єднавши відсоткові показники благодійності (волонтерства) в окремих країнах, отримаємо всесвітній показник благодійності. Всесвітній показник благодійності (World Giving Index (WGI)) було складено Charity Aid Foundation (CAF) на основі даних, зібраних Інститутом Геллапа, і цей показник охоплює 153 країни світу та демонструє, наскільки активне населення цих країн у сфері благодійності. CAF стверджує, що WGI є наймасштабнішим дослідженням, яке будь-коли проводилося стосовно благодійницького руху в усьому світі. Перший випуск було опубліковано у вересні 2010 року, і він показав, що найбільшу кількість пожертвувань роблять громадяни країн Нової Зеландії, Австралії та Ірландії [8].

Показники благодійності були визначені на основі даних всесвітнього дослідження, проведеного Інститутом Геллапа в 153 країнах світу, що в

сумі охоплює 95% світового населення. У більшості досліджуваних країн було проведено анкетування 1000 представників репрезентативної вибірки населення, що проживає в міських центрах. У деяких великих країнах, таких як США, Китай та Росія, було зібрано не менше 2000 анкет, а в невеликій кількості країн, де важко було проводити опитування, кількість опитаних була в межах від 500 до 1000 чоловік, але теж з репрезентативної вибірки. Респонденти були старші 15 років і вибиралися випадково. Дослідження проводилося по телефону або наживо, залежно від телефонного покриття країни. У CAF працювали з даними, зібраними в березні 2010 року. Респондентів питали, чи займались вони якимось із перелічених видів діяльності протягом попереднього місяця: жертвували гроші організації, працювали волонтером, допомагали незнайомій людині, яка безпосередньо потребувала допомоги.

Організація, якій надавалися гроші або праця, могла бути політичною партією/організацією, зареєстрованою благодійною організацією, громадською організацією або культурною спорудою [7].

Використовуючи дані веб-сайту Charity Aid Foundation за 2014 рік [8], можна здійснити порівняння країн світу в сфері благодійності (волонтерства) в табл. 1, куди ввійдуть дані країн з найвищими показниками, а також дані України та сусідніх з нею держав. Критеріями позицій стали відсоткові показники трьох сфер: 1) допомога незнайомим людям; 2) фінансова допомога; 3) кількість часу, присвячена волонтерству (особистий час). Саме ці показники формують індекс благодійності країни та визначають її позицію в світі.

Таблиця 1

Порівняння країн світу в сфері благодійності за 2014 рік

Місце в рейтингу	Країна	Індекс благодійності, %	Допомога незнайоми м, %	Фінансова допомога, %	Особистий час, %
1	М'янма	66	55	92	50
2	США	61	76	63	44
3	Нова Зеландія	61	65	73	44
78	Польща	31	51	29	13
89	Україна	29	35	38	13
93	Румунія	28	54	24	7
102	Японія	26	28	24	26
119	Латвія	24	33	31	9

У 2010 році після проведення дослідження Всесвітнього показника благодійності Україна посідала 150 місце в рейтингу країн (яких всього 153). Як бачимо, за 4 роки, Україна піднялася на 61 позицію в рейтингу і тепер посідає 89 місце, що є прекрасним показником розвитку волонтерства та благодійності в нашій країні. Адже чим вищі ці показники, тим розвиненішою є країна та її суспільство.

Одним з основних моментів для росту волонтерського руху в Україні було проведення Євро-2012, під час якого було залучено понад 12 тисяч волонтерів, що, без сумніву, стало приводом для появи нових волонтерів, волонтерських організацій та посприяло розвитку волонтерського руху в цілому.

Значно зріс показник волонтерства в сучасній Україні після Революції гідності наприкінці 2013 року та після розгортання бойових дій на сході України. З початком на сході України воєнних подій та антитерористичної операції (АТО) значно зросла кількість волонтерів та волонтерських організацій, які надавали та надають допомогу українській армії. Саме завдяки волонтерам наші бійці отримують необхідну військову техніку, зброю, медикаменти, амуніцію та провізію. Але допомога волонтерів не обмежилася лише допомогою бійцям: існують організації, що допомагають потерпілим та переселенцям із зони АТО, серед яких люди літнього віку, дорослі та діти. Переселенцям надається допомога для якнайшвидшої адаптації в умовах іншого міста: допомога з житлом, працевлаштуванням, вступом дітей до ВНЗ, шкіл, дитсадків; забезпечення одягом, медикаментами та харчами. Потерпілим із зони АТО надсилається гуманітарна допомога – одяг, медикаменти, продукти та непродовольчі товари.

Цілком можливо, що волонтерська діяльність та благочинність на території України щодня зростатимуть та зміцнюватимуться, що виведе нашу державу на якісно новий рівень розвитку та суспільного життя.

Висновки. З поглибленням кризи в Україні спостерігається значне зростання кількості волонтерів, які виконують великий обсяг різнопланової роботи, а саме допомагають бійцям, потерпілим та переселенцям тощо. Таке навантаження є фактором ризику виникнення професійного та психоемоційного вигорання волонтерів, що своєю чергою може призвести як до зниження якості життя самого волонтера, так і до зниження якості наданої ним допомоги.

Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні факторів ризику, які впливають на якість життя та праці волонтера.

Список використаних джерел

1. Кудринская Л. А. Добровольческий труд как объект и предмет социологической науки / Л. А. Кудринская // Перспективные направления развития теоретической социологии в России рубежа XX-XXI веков / под ред. В. А. Мансурова, С. И. Григорьева. – М. – Барнаул : Изд-во АРНЦ СО РАО, 2003. – С. 348-359.

2. Бидерман К. Координация работы добровольцев и менеджмент волонтерских программ в Великобритании / К. Бидерман. – СПб. : Русско-Немецкий обмен, 1999. – 31 с.

3. Загальна Декларація про волонтерську діяльність.
4. Закон України № 246-VIII від 5 березня 2015.
5. Всеобщая декларация добровольчества / XVI Всемирная конференция добровольцев Международной ассоциации добровольческих усилий (IAVE), Амстердам, январь, 2001. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.volunteer.ru/5/1/5_1_dekl1.htm
6. Крапівіна Г. О. Світовий волонтерський рух: стан і статус / Г. О. Крапівіна // Вісник економічної науки України. – 2012 – № 1. – С. 73-76.
7. Дані сайту "Вікіпедія" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Всемирный_индекс_благотворительности
8. Дані сайту "Charity Aid Foundation" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : (<https://www.cafonline.org/>), використані дані з джерела https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_worldgivingindex2015_report.pdf?sfvrsn=2

Spisok vikoristanih dzherel

1. Kudrinskaja L. A. Dobrovol'cheskij trud kak ob#ekt i predmet sociologicheskoy nauki / L. A. Kudrinskaja // Perspektivnye napravlenija razvitija teoreticheskoy sociologii v Rossii rubezha HH-HHI vekov / pod red. V. A. Mansurova, S. I. Grigor'eva. – М. – Barnaul : Izd-vo ARNC SO RAO, 2003. – S. 348-359.
2. Biderman K. Koordinacija raboty dobrovol'cev i menedzhment volonterskih programm v Velikobritanii / K. Biderman. – SPb. : Russko-Nemeckij obmen, 1999. – 31 s.
3. Zagal'na Deklaracija pro volonters'ku dijalnist'.
4. Zakon Ukrajinjy № 246-VIII vid 5 bereznja 2015.
5. Vseobshhaja deklaracija dobrovol'chestva / XVI Vsemirnaja konferencija dobrovol'cev Mezhdunarodnoj asociacii dobrovol'cheskih usilij (IAVE), Amsterdam, janvar', 2001. – [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa : http://www.volunteer.ru/5/1/5_1_dekl1.htm
6. Krapivina G. O. Svitovyj volonters'kyj ruh: stan i status / G. O. Krapivina // Visnyk ekonomichnoji nauky Ukrajinjy. – 2012 – № 1. – S. 73-76.
7. Dani sajtu "Vikipedija" [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : https://ru.wikipedia.org/wiki/Vsemirnyj_indeks_blagotvoritel'nosti
8. Dani sajtu "Charity Aid Foundation" [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : (<https://www.cafonline.org/>), vikoristani dani z dzherela https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_worldgivingindex2015_report.pdf?sfvrsn=2

O.O. Sydorenko. Volunteer movement in the world and in Ukraine. In the article the expounded materials of historical way of origin and forming of concept of volunteer, volunteer activity, the thumb-nail sketch of historical development

of volunteer movement is given. Taking into account historical data on volunteer movement in the world, it maybe to trace, as the first volunteer organizations, volunteer communities, appeared, as popularity of volunteer spread to territory of the certain state and in the world.

With distribution and increase of popularity of volunteer movement in the separately taken states and in the world – the first researchers that was interested by this phenomenon appeared. One of the most ponderable researches the research of Gallup Institute, conducted in 2010, became, that included analytical data on volunteer activity of 153 countries of the world. Since this research is conducted annually and represented in form rating tables with position of countries, depending on their percent indexes on volunteer movement. Analysing the indexes of these researches during four years – it was educed that our state walked up a 61 position. It is related to the chain of events that took place in our country, basic from that was Euro-2012, during that volunteer movement purchased considerable popularity and scope. But considerable development and distribution volunteer movement in Ukraine purchased after Revolution Dignity at the end of 2013 and with beginning of war on east in 2014.

On the example of the developed countries – see that volunteer movement for them is the usual phenomenon. In Ukraine volunteer motion purchased popularity after heavy events that changed the world view of ukrainians largely. Quite possible, that with the increase of popularity of volunteer movement and charity among ukrainians, Ukraine will go out on a qualitatively-new level and will get around the developed countries of the world in the nearest future.

Key words: history of volunteer, volunteer, volunteer, volunteer movement, charity, charity.

Отримано: 28.11.2015 р.

УДК 159.923

Н.В. Слободяник

ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК СУБ'ЄКТА ОСВІТИ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Н.В. Слободяник. Особистісний розвиток української молоді як суб'єкта освіти в умовах кризової нестабільності. У статті аналізуються місце і роль української молоді в суспільстві, яке перебуває в умовах кризової нестабільності. Розглянуто освіту як стратегічний соціальний інститут розвитку суспільства, який завдяки своїм функціям виступає тією пріоритетною сферою, в якій українська молодь може розгорнути свою продуктивну діяльність, здійснювати самоактуалізацію свого потенціалу, оптимально задовольняти свої потреби в самореалізації. Осмислюються проблеми особистісного розвитку молоді в сучасному освітньому просторі, зокрема наголошується, що розвиток особистості слід розглядати як єдиний процес, детермінований історичними умовами суспільного життя, результатом взаємодії біологічного і соціального в індивідуальному розвитку людини. Розкрито сутність поняття особистісного розвитку та ролі в ньому самоактуалізації, а саме: а) особистісний розвиток визначено як